

BME
Gazdaság- és
Társadalomtudományi Kar

**BME TFK Őszi
konferencia**

STÍLUSGYAKORLAT 2.0:

**Hogyan alakítja a
webkettes kommunikáció a
hivatalos szövegek nyelvi
normáit?**

**BME GTK INYK
2021. október 1.
10:30-11:00**

Dr. Szabó Krisztina
egyetemi adjunktus
szabo.krisztina@gtk.bme.hu

BME FTT

Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

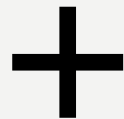
KUTATÁSI TERÜLET, HÁTTÉR

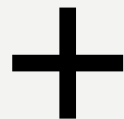
Olvasáskutatás: nyomtatott, képernyős és digitális olvasás-szövegértés

Disszertáció: *Assessing the “Invisible” – Critical Discussion about the OECD/PISA Reading Literacy Surveys (2020)*

Okleveles kommunikáció- és médiaszakértő (MA)

Erős érdeklődés az irodalom, nyelvészet, szövegírás, grammatika, helyesírás, kreatív nyelvi megoldások és nyelvi humor iránt.

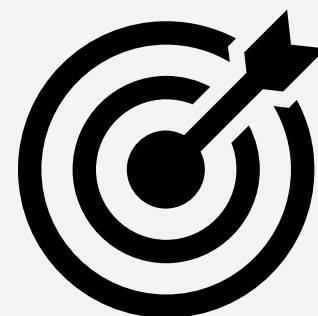

1 Megmutatni, hogy az internetes közegre jellemző ún. **írott beszélt nyelv** hogyan formálja át a **hivatalos szövegtípusba** sorolható írásokkal szemben támasztott tartalmi, formai, helyesírási, ill. hangvételekre vonatkozó követelményeket.

2 Rámutatni az írott beszélt nyelv **olvasás-szövegértésre** gyakorolt hatására.

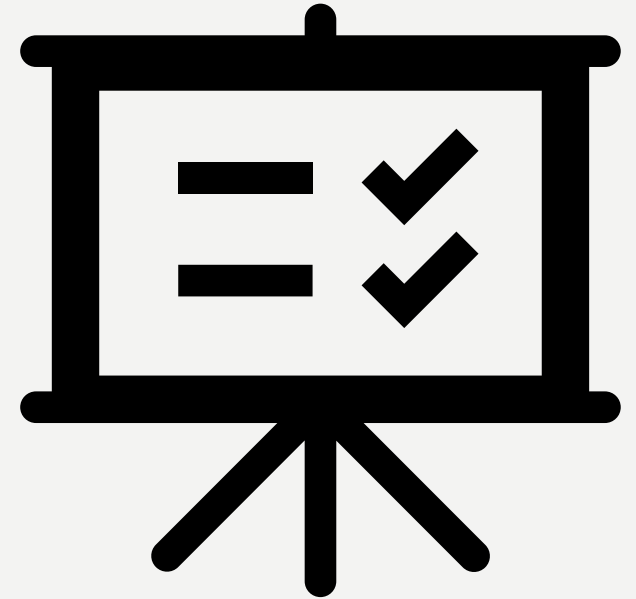
3 **Kutatási/kutatói kapcsolatépítés**

AZ ELŐADÁS CÉLJA

ELŐADÁSVÁZLAT

- 1) **Képernyős olvasás:** olvasás, szöveg és szövegalkotás változása
- 2) **Nyelvi ökonómia:** a megértés segítése?
- 3) De mi a norma?
- 4) **Probléma:** kódkeverés
- 5) Kézzel és géppel írt fogalmazások
- 6) **Iskolások/hallgatók és oktatók:** kapcsolattartása – e-mail és chat
- 7) **Minőség:** ellenőrző programok és szerkesztési körök
- 8) **Új nyelv, új megértés?**

KIINDULÓPONT

Olvasási tevékenységünk jelentős része átkerült a képernyőre: **digitális/online olvasás**: nem-lineáris, szkennelő, képregényszerű.

Digitális és vizuális szövegek, hipertextek: az írott szövegek egyre inkább a vizuálisról szólnak.

Illusztratív, magyarázó és beépülő, a szöveg szerves részét képező **multimodális** elemek.

**A képernyős
olvasás is olvasás!**

DE:

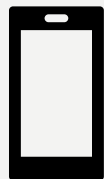
**nem egyszerű
platform-váltás!**

SZÖVEG ↔ OLVASÁS VÁLTOZÁSA

„A fejlett képalkotó eszközökkel rendelkező infotechnológiai eszközök világában a vizuális információk megfejtése **a szövegértési képesség új dimenzióját** nyitja meg. Eközben a képi közlés (a vizuális információk), a szövegtagoltság, a tipográfiai eszközök, jelek szerepének figyelembevétele **a szövegjelentés megértésében lényeges szerepet játszik.**” (Szűcs–Törteli Telek, 2018, 102)

SZÖVEGÉRTÉS ↔ SZÖVEGALKOTÁS VÁLTOZÁSA

KÉPERNYŐN ÉS PAPÍRON, GÉPELVE ÉS KÉZZEL IS!

A SZÖVEGALKOTÁS VÁLTOZÁSA

„A szövegalkotó egyetlen érdeke az, hogy könnyen érthető, egyértelmű formájú, jelentésű szöveget alkosson.” (Szűcs–Törteli Telek, 2018, 104)

TÖMÖR ÉS GYORS

**A KÖZVETLEN EMBERI BESZÉD
REPRODUKÁLÁSA**

helyesírástól eltérő formák, rövidítések, kreatív, grafostiliztikai jellemzők, egyéni írásmód, minimális elliptikus mondatok, rétegnyelvi kifejezések, partikulák, indulatszók, játékos nyelvhasználat

Netnyelv

=másodlagos írásbeliség

írott beszélt nyelv (Bódi, 2004)

írott dialógus (Boda, 1997)

virtuális szóbeliség és írva

csevegés(Érsök, 2003)

digilektus (Veszelszki, 2010)

Napi 78 milliárd szöveges üzenet,
188 milliárd e-mail, 3 milliárd
netező. (Russell, 2015)

„NYELVI ÖKONÓMIA”

TUDATOS!

(Bódi, 2004, Balázs, 2005)

- 1) A szó második része hangsúlyos: **hnap=holnap; vki=valaki**
- 2) A szó eleje és vége alkotja az újonnan létrehozott szóalakot: **talunk=találkozunk**
- 3) Szavak kezdőbetűiből álló rövidítések: **h=hogy; m=mert; sb=semmi baj**
- 4) Szótagok és összetételi tagok kezdőbetűikkel való rövidítése: **kv=kávészó**
- 5) Számok és betűkombinációk: **5let, jó8 → 8ober (Kiss, 2012)**
- 6) Kétjegyű mássalhangzók kihagyása: **mien, naon**
- 7) Pongyola kiejtésű alakváltozatok: **szal=szóval; nem tudom=nemtom**
- 8) Összeolvadásos formák: **eccer=egyszer**
- 9) Egy-egy szó vagy toldalék jellel való rögzítése: **+6ott; +beszéljük**
- 10) Angol nyelvi szavak használata: **gózzunk, sya**

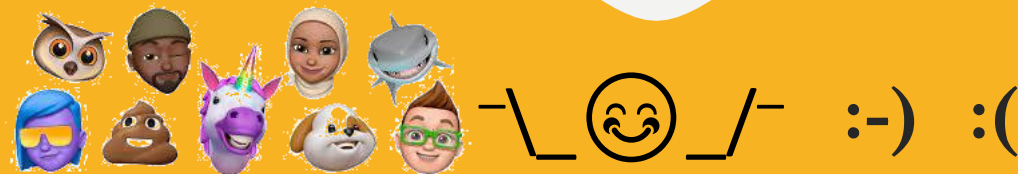
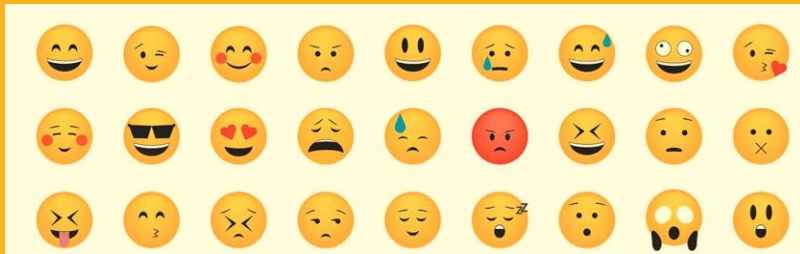
AZ INTERNETES NYELVHASZNÁLAT ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Szándékolt fonetikus írásmód	<i>mennyünk</i>
Szándékolt egyéb helyesírási hiba	<i>hüje</i>
Összevonás, összerántás, durva rövidítés	<i>nemtom, kb3ig</i>
A mássalhangzó és a magánhangzó hosszúságának a tévesztése	<i>nezd el kerlek</i>
Változatos kis- és nagybetűhasználat	<i>peti, JAJ!</i>
Betűsokszorozás	<i>Neeeeeeeeem akaróóóóóm!</i>
Az írásjelek többszörözése, kombinációja	<i>Szia!!!!!!!!!!!!!! Mi??????????????</i>
Hangulatjelek használata	<i>☹ ☹:P ;)</i>
Tagolatlan mondszerkesztés	<i>én nem akartam de ez lett nem baj</i>
Hiányosan szerkesztett mondatok	<i>Pénteken a halastónál sörözés?</i>
Toldalékolási tévesztések	<i>délbe</i>
Beszélt nyelvi panelek, szófordulatok	<i>csak azt akartam mondani</i>
Angol szavak használata	<i>no comment, party</i>

A MEGÉRTÉS SEGÍTÉSE?

„[...] az írott beszélt nyelv a megjelenési formájával, látványával is üzenetet közvetít, üzen az olvasónak, **szövegértésre készítette** őt.” (Szűcs–Törteli Telek, 2018, 107; Salló, 2011) **Kép+szöveg=új jelentés**

GIF, EMOJI, MEMOJI, EMOTICON

Metanyelvi,
paralingvisztikai
hiányosságok pótlása +
önkifejezés

Távolodás a
sztenderdizációtól és a
normától

DE MI A NORMA?

„Az internetes kommunikáció alakuló szabály- és normarendszere a külső, interneten kívüli nyelvközösség és a hagyományos irodalmi írásbeliségre alapuló köznyelvi normarendszer szinte teljes kizárásával, **az internetes közeg önszerveződésével, belső egyetértésével alakul ki.**” (Bódi, 2004, id. Szűcs–Törteli Telek, 2018, 104)

Nincs egységes netnyelvi, állandó szabály!

→ Csak műfajspecifikus grammatikai és szövegtani sajátosságok, melyek még nem léptek túl a csoportnyelv keretein.

DE:

Helyesírás és stílus: megfigyelhető a megszokott normák, kötöttségek **oldása!** 11

2004

„egyelőre több okból is nagyon **kicsi annak az esélye** hogy az internetes nyelvhasználat szokásai, sajátosságai átszűrődnek az interneten kívüli kommunikációba [...] az interneten használatos forma **igen nehezen vagy sehogy sem tehető át** az interneten kívüli kommunikációra.” (Bódi, 2004, id. Schopp, 2002, 4).

„Mind az írónak, mind az olvasónak **nagyon furcsa lenne**, ha egy kézzel írt magánlevelet vagy pláne hivatalos levelet olyan szabályok szerint írnánk meg, ami csak a netre jellemző. Hiszen **az hagyományos írásbeliség**, és nem pedig leírt beszélt nyelv.” (Bódi, 2004, 5)

2021?!

KÓDKEVERÉS

Ha nem jól rögzült a hagyományos helyesírási szabály, vagy megengedőbb. (Simon, 2014)

- Kézzel és géppel írt dolgozatok
- E-mailes és chates levelezések, beszélgetések
- Kérvények és egyéb hivatalos dokumentumok

Az ifjúságnál a normaszegés egyszerre elkülönülés és önkifejezési szándék. (Porkoláb, 2015) → lélektani okok!

Hol, mikor, kiknél?

Diákok, hallgatók

! Minél gyakoribb a netes kapcsolattartási formák használata, annál gyakoribb a másodlagos szóbeliség nyelvi sajátosságainak megjelenése irányított fogalmazásban, hivatalos levélben. (Buda, 2011)

„Milyen hatással lehet a hagyományos helyesírási szabályokat és nyelvi normákat felülíró internetes nyelvhasználat a papíralapú, kézírással elkészített művek kivitelezésére?” (Simon, 2014)

Buda Zsófia (2011); Domonkosi Ágnes, Ludányi Zsófia (2018); Simon Viktória (2014)

- Kis- és nagybetűk, ill. kezdőbetűk szabálytalan használata
- Rövidítések
- Dátumok, keltezés helytelen írásmódja
- Időpontot, számnevet tartalmazó szókapcsolatok használata
- Helytelen központosítás
- Halmazozott írásjelek
- Emoticonok használata
- Egyszerű vagy hiányos szerkesztésű mondatok nagy aránya
- Tagolatlan, logikailag szerkesztetlen mondatok
- Szenvedő szerkezet
- Toldalékolási tévesztések
- Idegen szavak használata
- Hiányzó vagy helytelen megszólítás és elköszönési forma

KÉZZEL ÉS GÉPPEL ÍRT FOGALMAZÁSOK

ISKOLÁSOK/HALLGATÓK ↔ OKTATÓK

Sokat számít, ki a levél írója és címzettje – vagy mégsem?

Túl formális vs. informális stílus → Bizonytalanok vagyunk, hogyan is kellene.

Az elején még odafigyelünk a fogalmazásra, **de néhány levélváltás után** már ellazulunk, és átvesszük a csevegés, fórumok hangvételt, nyelvi szokásait.

Ha ez a hangvétel tolerálja a nyelvi normák figyelmen kívül hagyását, akkor **a többség ehhez fog igazodni.**

Nem lineárisan létrehozott szöveg, utólagos betoldások,

törlések: felesleges ismétlés vagy törlés, rossz

szerkesztés, utolsó pillanatos munka, nincs átolvasás,

hanyagosság, új hibák.

**ELEKTRONIKUS
LEVÉL=E-MAIL**

BIZONYTALANSÁG

Levél az oktatónak: kérdésfeltevés, panasz vagy feladatbeküldés estén.

Tisztelt/Kedves

Tanár Úr/ Tanárúr [sic!]

Tanárnő – Tanár Nő [sic!]

Hölgyem/Uram

Prof. Dr. X.Y. egyetemi tanár

Keresztnév

Jó napot! Üdvözlöm! Viszlát!

Nincs köszönés/elköszönés, tárgy

Illemirodalom
Nyelvi udvariasság
Nyelvi menedzselés

Szokások protokollja?
Intézményi szabály?
Oktatói utasítás?

**EGYSZERRE SZIMMETRIKUS ÉS
ASZIMMETRIKUS VISZONYOK**

HIVATALOS LEVÉLFORMÁT E-MAILBEN MÁR NEM HASZNÁLNAK

„E-mailben **nem kell** a hagyományos írásbeliségben megszokott módon kifejtett, precízen fogalmazott mondatokat írunk.” (InfTárs)

VS.

Csak az értés miatt tennénk akkor a hagyományosban? Esztétikum, pontosság? Nem azért van a helyesírás és a normák, hogy jobban, könnyebben értsük egymást?

„[...] gyakran tudatosan jelzik, hogy beszélt nyelvet rögzítenek, azzal, hogy fonetikusán írnak. Ez nem katasztrofális helyesírás, hanem **a címzethez fűződő bensőséges kapcsolat, a bizalom és összetartozás jele.**” (InfTárs)

VS.

hivatalos levelek, dolgozatok?

CHAT?

MINŐSÉG?

A külső minőség nem egyenlő a belső minőséggel: kiadványok, újságcikkek sem mindig mennek át ellenőrzésen!

Helyesírás-ellenőrző programok: nagyobb szavuk van, mint az MTA-nak, de nem tudjuk használni azokat: a helyesírást támogatnák, de emiatt gyakran épp az ellenkezőjét érik el.

Spontán norma: keresési találat, gyakoriság alapján döntünk.

csevely vs. csevej; nem volt elég erős a fortéja vs. fortély

mellesleg – nem mellesleg (Dér, 2005)

GYORS TERJEDÉS

Idegen szavakat mindig kötőjellel
toldalékolunk

Művek címei nagy kezdőbetűs szavakból
állnak

Dátumok írásmódja jellemzően angol

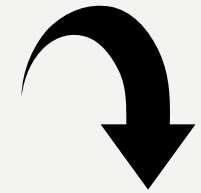
Programba épített automatikus betű- és
szócserék

MÁSODLAGOS SZÓBELISÉG+NETNYELV < ÚJ NYELV

METAFORIKUS → **MOTIVÁLT, TUDATOS**
GONDOLKODÁS → **MEGÉRTÉS**

„A nyelv soha nem volt képes a gondolatokat, érzelmeket pontosan, a másik számára egyértelműen kifejezni.” (Schopp, 2004, 6)

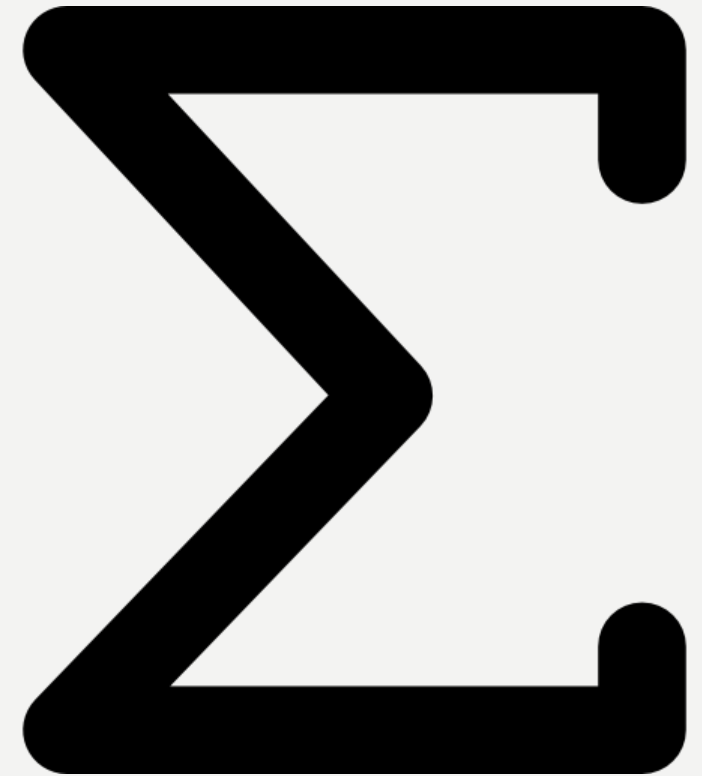
A technika most ért el oda, hogy nem szétválasztja, hanem összeköti az embereket.

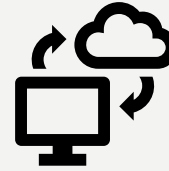
Túlírás
Intertextualitás
Szövegkoherencia
Interaktivitás

ÖSSZEFOGLALÁS

- 1) Képernyős olvasás: olvasás, szöveg és szövegalkotás változása
- 2) Nyelvi ökonómia: a megértés segítése?
- 3) Mi a norma?
- 4) Probléma: kódkeverés
- 5) Kézzel és géppel írt fogalmazások
- 6) Iskolások/hallgatók és oktatók: kapcsolattartása – e-mail és chat
- 7) Minőség: ellenőrző programok és szerkesztési körök
- 8) Új nyelv, új megértés?

FORRÁSJEGYZÉK

- Balázs Géza. 2005. Az internetkorszak kommunikációja. In *Az internetkorszak kommunikációja: Tanulmányok*, szerk. Balázs Géza–Bódi Zoltán. 25–57. Budapest: Gondolat–INFONIA.
- Bódi Zoltán (2004): A szóbeliség kifejeződése az internetes kommunikációban. *Információs Társadalom*. 2004 (1): 26-38.
- Buda Zsófia. 2011. Az internet hatása a nyelvhasználatra: Fiatalok fogalmazás- és kifejezőképessége az internethasználattal összefüggésben. *Tudományos Közlemények* 12 (26): 89–105.
- Der Csilla Ilona 2005. *Grammatikalizációs folyamatok a magyar nyelvben – elméleti kérdések és esettanulmányok*. PhD-disszertáció. Budapest: ELTE BTK.
- Domonkosi Ágnes és Ludányi Zsófia (2018): Írásbeli kapcsolattartás a hallgató-oktató viszonyban: Szokásrendek és problémák a nyelvi reflexiók tükrében. Elérhető: http://real.mtak.hu/86005/7/Domonkosi_Ludanyi.pdf
- Érsök Nikoletta Ágnes; Bódi Zoltán (2004): A világháló nyelve. *Internetező és internetes nyelvhasználat a magyar társadalomban*. Gondolat Kiadó, Bp. 2004. Magyar Nyelv. 6/2 Szemle: Elérhető: <http://www.c3.hu/~magyarnyelv/06-2/ersok.pdf>
- InfTárs: Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra. Elérhető: <https://eretsegi.com/tetelek/nyelvtan/az-informacios-tarsadalom-hatasa-a-nyelvhasznalatra/>
- Kiss Anita. 2012. *Kárpátaljai fiatalok internetes kommunikációjának sajátosságai „írott beszélt nyelvi” szövegek alapján (közösségi fórumokon)*. Szakdolgozat. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola.
- Ludányi Zsófia (2018): A hallgató-oktató írásbeli kapcsolattartás nyelvi problémái internetes fórumok metadiskurzusaiban. *Alkalmazott nyelvészeti közlemények*, 13 (2): 76-97.
- Porkoláb Ádám. 2015. Az iskolában elsajátított írott nyelvi norma presztízse az internetes kommunikációban. *Iskolakultúra* 25 (11): 75–89.
- Prószéky Gábor (2017): A számítógép, az elektronikus kommunikáció és az internet hatása. Elérhető: http://real.mtak.hu/77876/1/Tolcsvai_Magyarnyelv_321_Proszeky.pdf
- Russell, Daniel 2015. We Just Don't Speak Anymore. But We're "Talking" More Than Ever. [<http://attentiv.com/we-dont-speak/>]
- Salló Szilárd. 2011. A messenger arcai. A hangulatjelek szerepe az internetes kommunikációban. *Acta Siculica* (5): 709–724.
- Schopp Attila (2004): Az írott beszéd és az internet. *ITBusiness*. Elérhető: https://www.itbusiness.hu/technology/aktualis_lapszam/cimlapon/Az_írott_beszed_es_az_internet
- Simon Viktória. 2014. Modern kódkeverés: az internetes nyelvhasználat hatásai fiatalok írásbeli fogalmazásaiban. *Anyanyelv-pedagógia*, 1. <http://www.anyanyelvpedagogia.hu/cikkek.php?id=497> (2017. szept. 14.) Elérhető: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=497>
- Szűcs Zoltán és Törteli Telek Márta (2018): Norma és szabadság a netnyelvtan talaján. *Hungarológiai Közlemények* 2018/1. BTK Újvidék.

BME
Gazdaság- és
Társadalomtudományi Kar

STÍLUSGYAKORLAT 2.0:

**Hogyan alakítja a
webkettes kommunikáció a
hivatalos szövegek nyelvi
normáit?**

**Köszönöm
szépen a
figyelmet!**

Dr. Szabó Krisztina

egyetemi adjunktus

szabo.krisztina@gtk.bme.hu

BME FTT

Filozófia és Tudománytörténet Tanszék